

YDÖ411-Dini Rehberlik ve Danışmanlık

Doç. Dr. Remziye EGE

3. HAFTA

Konu: Dinî Rehberlik ve Danışmanlıkta Birey

Dinî Rehberlik ve Danışmanlık dersi çerçevesinde Birey konusunun tek başına ele alınmasının çeşitli sebepleri vardır. Bunların en başında seküler danışmanlıkta da olduğu gibi dinî danışma sürecinde bireyin merkeze alınması, bireyin ihtiyaçlarından hareket edilmesi ve bireyselleşme sürecinin danışma işinin bir parçası olarak görülmesi sayılabilir. Bu konu çerçevesinde kişilik, benlik, benlik tasarımı, bireyi tanıma teknikleri, dinî rehberlik ve danışmanlıkta bireyi tanımanın önemi, dinî rehberlik ve bireyselleşme ilişkisi gibi başlıklar ele alınır. Ayrıca danışman ve danışan tutumları da gözden geçirilir.

Bu ders, aşağıdaki sorular çerçevesinde işlenir:

Bireyi tanımak için kullanılan teknikler nelerdir?

Dinî rehberlik ve danışma süreçlerinde bireyi tanımak neden önemlidir?

Dinî rehberlik ve danışma süreçlerinde bireyin konumu nedir?

Dinî rehberlik ve danışma süreçlerinde bireyin konumu ne olmalıdır?

Dinî rehberlik ve danışma süreçlerinde danışman tutumları nasıl olmalıdır?

Dinî rehberlik ve danışma süreçlerinde danışan tutumları nasıl olmalıdır?

Dinî rehberlik ve danışmanlık, bireyin hayat boyu gelişimine katkı sağlama işlevini yürütmeyi hedeflemektedir. Bunun için bireyi merkeze almalı ve bireyselleşmeyi önemsemelidir. Bireyselleşme bir süreçtir. Bu süreçte bireyin kendine dönmesi ve kendini keşfetmesi esastır.

“İnsanın kişiliğini somut hale getirmesi ancak bireyselleşme ile mümkündür. Kişiliğin kendini gerçekleştirmesi, olgun bir şekilde büyümeye devam etmesi ve uyumlu bir bütünlüğe varması için insan yaşam boyunca çaba sarf etmelidir.” (Sambur, 2005:173).

Bireyselleşme kolay değildir. Her şeyden önce bireyin kendini algılamasında sağlıklı bir duruşu gerektirir. Birey kendi kişilik gelişimi çerçevesinde kendini onaylamayı ve olan her şeyin bilincinde olmayı izleyebilmelidir.

Bireyselleşme süreci, nihai olarak bireyin kendi özgünlüğünün farkına varmasına katkı sağlamayı hedefler. Bu farkına varış kolay bir iş değildir.

“Kendini tanıma kişinin kendinden utanmadan ve korkmadan kendisiyle yüzleşmesi demektir. Kendinden korkan, utanan ve kaçan kişiler kendisine yabancılaşmakta ve kendisini gelişmeyen bir çocuk olarak bırakmaya mahkum etmektedirler. Birey bilinçaltının karanlığında kalan her yönünü bilinç düzeyinde özgürleştirmelidir. Başka bir ifadeyle bireyselleşme bireyin varlığını bilinç düzeyinde toplamasıdır; çünkü “bilinç varlığın ön şartıdır.” (Sambur, 2005:177)

Kendini tanımak o kadar önemsenmiştir ki bunu ihmal etmenin ahlaksızlığa işaret ettiği öne sürülmüştür:

“Ahlaksızlık, iradenin rıza gösterdiği ve öncelikle Tanrı bilgisini kararttığı için, ikinci olarak da, yapana ve çevresindekilere fiziksel ve psikolojik zararlar getirdiği için kötü sonuçlar doğuran bir davranış yolu olarak tanımlanabilir. İnsanın kendisi hakkındaki cehaleti, bu tarife uyar. Bu cehalet, kaynağında istemlidir; zira içe bakış yoluyla ya da diğer insanların karakterimiz hakkındaki yargılarına kulak vererek hepimiz, kabul ve ilan edilmişin aksine, eğer istersek, güçsüzlüklerimiz, hatalarımız ve hareketlerimizin gerçek sebepleri konusunda son derece zekice bir anlayışa varabiliriz. Eğer çoğumuz kendimizi bilmiyorsak, bunun nedeni, kendini bilmenin acılı olması ve yanılmanın zevklerini tercih etmemizdir.” (Huxley, 2014:231)

“Tüm bu psikolojik açıklamalar insan gerçeğinden hareketle anlam kazanmaktadır. Din ile psikolojinin kesiştiği alan olan insan ile ilgili konulardan biri de bireyselleşme konusudur. Din de insanın kendini tanımasını, kendini gerçekleştirmesini ve bireyselleşmesini ister. Çünkü dinin hedefi sorumluluk alan bir varlık olarak Allah’ın huzuruna çıkmasıyla ilgilidir. Bu sorumluluğu ancak kendini tanıyan, kendini gerçekleştiren ve bireyselleşen birey alabilir. Din açısından bakıldığında da sorumluluk bireyseldir. Din, bireyleri kendi istek ve iradeleriyle dünyada ve ahirette huzura ulaştıran ilahi bir yardım olarak tanımlanmıştır. Kur’an’ın bireye bakış açısını yansıtan bu tanım, bireyin özgürlüğüne, sorumluluğuna ve hayatı hakkında karar verebilme iradesine işaret etmektedir. Birey, dünya ve ahiret hayatını nasıl algıladığına bağlı olarak hayatını inşa etmek üzere bir tavır geliştirme iradesine, özgürlüğüne ve sorumluluğuna sahip olan bir varlıktır. Bu varlık şartlarını gerçekleştirebilmesi ise bireyselleşmesiyle doğru

orantılıdır. Bu anlamda dinî rehberliğin nihai hedefi *baş etmesi güçlü ve otonomik* bireylerin yetişmesine katkıda bulunmak olmalıdır.” (Ege, 2015:29).

Birey, bireyi tanıma ve bireyin kendini inşa etme sürecine katkıda bulunma yönüyle dinî rehberlik ve danışmanlığın daha çok kişisel rehberlik alanında gerçekleşebileceği düşünülebilir. Kişisel rehberlik, bireylerin kişisel ve sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece onların kişisel gelişimlerine ve sosyal uyumlarına yardımcı olmak üzere tasarlanmış etkinlikleri işaret eder. Bu etkinlikler, kişinin kendini ve başkalarını anlaması ve kabul etmesi, günlük yaşam becerilerini kazanması, aile ve toplum olgusunu kavrayarak bu ortamlarda sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesine yönelik etkinlikler olmalıdır. (Yeşilyaprak, 2001:57).

Dinî rehberlik ve danışmanlık, bireyin kendi anlam dünyasını oluşturmasını destekler. Bireye kendi dışındaki varlıklarla ilişkisine dair bir anlam dünyası oluşturmasında yardım eder. Bireyi duygularını ve duyguların sağladığı anlam dünyasını tanıması yönünde de destekler. Davranışın kökeninde yer alan duyguları tanıyan birey, duyguları uygun bir biçimde kanalize ettiğinde onların iyileştiriciliğinden yararlanmayı dinî rehberlik ve danışmanlık yoluyla öğrenebilir.

Bireyin kendi özgünlüğü içerisinde tanınma ihtiyacı vardır. Bireyi tanımak, bireysel farklılıkları öğrenmek ve dinî rehberlik ve danışmanlık faaliyetlerinde buna göre hareket etmek açısından önemli ve gereklidir. Bireyleri tanıırken de bireysel farklılıklar dikkate alınmalıdır, her birey aynı yolla tanınmayabilir. Bireyler kişilikleri, ilgileri, yetenekleri, başarıları gibi yönlerden tanınabilirler. Bunlar da kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bireylerin bu yönlerini tanımayı amaçlayan standart testler vardır. Bu testler bireyle ilgili bilgi verebilir. Bunun yanı sıra belli koşullar altında bireylere uygulanan durumsal testler de onların belli durumlarda nasıl davrandıklarını ortaya çıkararak tanınmalarına katkıda bulunurlar. Ayrıca bireylerin kendilerini anlatmalarına fırsat verilen görüşmelere düzenlenebilir, anketler uygulanabilir, otobiyografileri alınabilir, psikodrama, sosyodrama gibi tekniklerden yararlanılabilir. Bu çeşit tanıma işlemlerinin, dinî rehberlik ve danışmanlık uygulamalarının öncesinde gerçekleştirilmiş olması beklenir.

Bu dersin sonunda öğrencinin, birey ve birey olma kavramlarından haberdar olması, bireyi tanıma tekniklerini güçlü ve zayıf yönleriyle tanıması ve farklılıklarını ayırt etmesi, dinî rehberlik ve danışmanlıkta bireyi tanımanın önemini kavraması beklenir. Ayrıca dinî

rehberlik ve danışmanlıkta bireyselleşmenin önemini kavraması ve bireyselleşme sürecini izlemesi ve bu bağlamda dinî danışman ve danışan tutumlarını analiz etmesi beklenir.

Kaynaklar:

Altaş, Nurullah, “Dini Danışmanlığın Teorik Temelleri,” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41 (2000), ss.327-350.

Cebeci, Suat, *Dini Danışma ve Rehberlik* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2012).

Eisenberg, Sheldon, Daniel J. Delaney, *Danışma Süreçleri*, çev. Nihal Ören, Mehmet Takkaç (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993).

Huxley, Aldous, *Kadim Felsefe*, çev. Mutlu Yetkin (İstanbul: İthaki Yayınları, 2014).

Kuzgun, Yıldız, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (Ankara: ÖSYM Yayınları, 1995).

McLaren, Karla, *Duyguların Dili, Duygularınız Size Ne Söylemeye Çalışıyor?*, çev. Zeynep Yalçınkaya (İstanbul: Butik Yayıncılık, 2011).

Mengüşoğlu, Takıyettin, *İnsan Felsefesi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1988).

Özoğlu, Süleyman Çetin, *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 2007).

Sambur, Bilal, *Bireyselleşme Yolu Jung'un Psikoloji Teorisi* (Ankara: Elis Yayınları, 2005).

Yeşilyaprak, Binnur, *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri* (Ankara: Nobel Dağıtım, 2001).